

Glasvleugelpijlstaart in en om Petten

tekst:
**Rineke
Gronert**

Het voordeel van het prachtige en gevarieerde gebied achter de Pettemer- en Hondsbossche Zeewering is dat je af en toe wordt getrakteerd op een bepaalde diersoort die ergens anders niet of nauwelijks voorkomt. De Glasvleugelpijlstaart, een overdag vliegende nachtvlinder, is er zo één.

Er zijn vlinderaars in Nederland die al jaren naar vlinders kijken en in Nederland nog nooit een Glasvleugelpijlstaart (*Hemaris fuciformis*) hebben gezien, terwijl we hier in de omgeving van Petten in mei, juni en augustus met het bord op schoot, in de tuin kunnen genieten van deze soort.

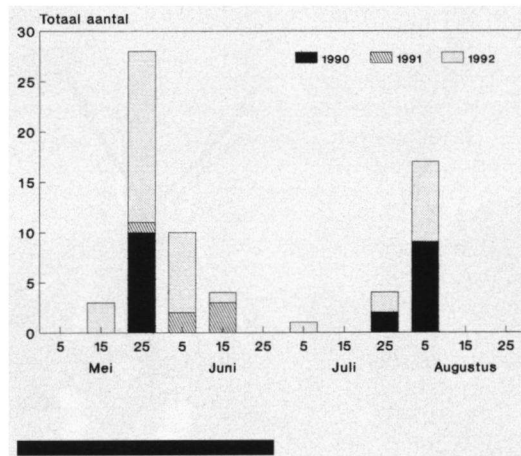
De Glasvleugelpijlstaart is in Nederland een vrij zeldzame vlinder die lokaal voorkomt in het oosten en zuiden en in de duinen ten noorden van Wassenaar (Meerman, 1987). De vlinder verliest tijdens de eerste vlucht vrijwel alle schubben, alleen langs de vleugelrand en de aderen blijven ze zitten. De vleugels worden daardoor helemaal doorschijnend en hieraan dankt de vlinder dan ook zijn Nederlandse naam. De Glasvleugelpijlstaart heeft in ons land twee generaties per jaar. De eerste generatie vliegt van begin mei tot begin juli, de tweede - die veel minder talrijk is - van eind juli tot eind augustus. De rupsen leven van Kamperfoelie.

Waarnemingen vanaf 1989

De allereerste waarneming van de Glasvleugelpijlstaart in de omgeving van Petten was op 5 mei 1989. Dat was tevens de enige waarneming van dat jaar. In 1990 heeft de Glasvleugelpijlstaart zich waarschijnlijk echt in onze omgeving gevestigd want in dat jaar zijn er redelijk veel vlinders gezien. In 1991 ziet het er enigszins zorgwekkend uit; alleen in mei en juni werden Glasvleugelpijlstaarten gezien. Dit kan veroorzaakt zijn door de

warmte en droogte van het voorafgaande jaar, waardoor de Kamperfoeliestruiken in de Pettemer Duinen verdroogden en vroeg verdorpen. Maar ook het koude en natte voorjaar van 1991 kan van invloed zijn geweest.

In 1992 herstelde de populatie zich echter weer (zie figuur 1). Het heeft er dus alle schijn van dat de populatie bij Petten zich redelijk weet te handhaven. Maar ditzelfde beeld is al eens eerder geschetst door Jan Meerman (1987). Slechte zomers kunnen de populatie wederom reduceren.

Vliegedrag verschillend

De Glasvleugelpijlstaarten zijn in hoofdzaak in tuinen waargenomen. Het voordeel daarvan is dat je ze goed kunt observeren. Slechts enkele waarnemingen zijn gedaan aan de rand van bos en duin. De vlinders zijn nogal gevoelig voor beschadigingen aan hun vleugels. Nadat de eerste 'verse' vlinders zijn gezien, verschijnen er spoedig individuen met beschadigingen. Het voordeel hiervan is dat je ze individueel gemakkelijk kunt herkennen, omdat de beschadigingen bijna allemaal verschillend zijn. Na enige tijd nemen de beschadigingen toe, waardoor de vlinders minder goed uit elkaar te houden zijn. Ik heb daardoor niet kunnen vaststellen hoe lang een bepaald individu leeft.

Doordat de vlinders individueel herkend konden worden, was het mogelijk verschillen in vlieg- en foeragegedrag waar te nemen. Zo zijn er vlinders die zeer snel en zenuwachtig vliegen, maar

Figuur 1:
Waarnemingen van
Glasvleugelpijlstaarten
in 1990, 1991 en 1992.
De waarnemingen zijn
per periode van 10
dagen samengevat.

daar tegenover tref je ook heel rustige vliegers aan. Sommige foerageren lang op een bloem, andere juist heel kort. Bij het observeren blijkt ook dat de vlinders vaak verschillen in kleur en bouw: groot of klein (mogelijk verschil mannetje/vrouwje?), groenig of grijsachtig van kleur, plat of normaal van vorm.

Voorkeur voor nectarplanten

Het aanbod van nectarplanten is in de zomer anders dan in het voorjaar. Afhankelijk van dit aanbod maakt de vlinder een keuze. Niet alle aanwezige plantesoorten zijn echter even populair.

In het voorjaar (mei/juni) bezoeken de vlinders vooral de witte en paarse Damastbloem (met voorkeur voor de witte), Judaspenning, Koekoeksbloem en (bonte) Paarse dovenetel. In de zomer (juli/augustus) hebben ze een hele dui-

op de gele bloemen van koolzaadplantjes afging en dan weer vertrok.

Volgens Van Zalinge (1985) speelt de Glasvleugelpijlstaart een belangrijke rol bij de bestuiving van de Kamperfoelie welke zich in de avond/nachtelijke uren afspeelt. De bloemknoppen van de Kamperfoelie zijn na drie dagen gereed om te worden bestoven. Dit is het moment dat de Glasvleugelpijlstaart 'toeslaat'. De avonden die geschikt waren om eventueel nachtvlinders waar te kunnen nemen, hebben we zoveel mogelijk benut, ook in bos en duin. Wij hebben de Glasvleugelpijlstaart 's avonds echter nimmer aangetroffen op de wilde Kamperfoelie.

Vliegtijd

De Glasvleugelpijlstaart vliegt over het algemeen op het warmst van de dag.

foto: Pieter Kan

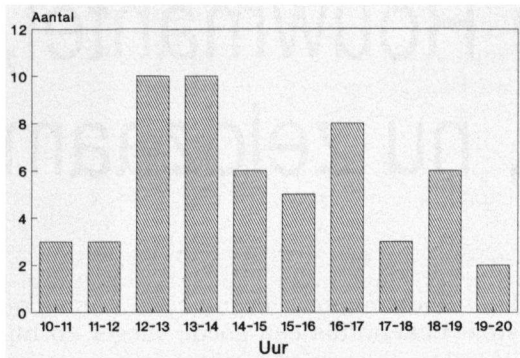
Alleen als de Glasvleugelpijlstaart ergens stilzit is goed de vleugeltekening te zien. Als de vlinder nectar drinkt, zweeft hij als een kolibrie voor een bloem, waarbij de vleugels zeer snel op en neer gaan.

delijke voorkeur voor de Vlinderstruik. Glasvleugelpijlstaarten hoeven op de Vlinderstruik weinig energie te verspillen met het zoeken naar nectar. Het is 'tafeltje dekje' op de volle pluimen van deze heester. Tijdens de gelijktijdige bloei van de paarse en de witte vlinderstruik gaat de voorkeur uit naar de paarse. Als de paarse over de bloeitijd heen is, dan is de witte uiteraard favoriet.

Toch is er per individu een duidelijke voorkeur voor bepaalde kleuren waar te nemen. Door de beschadigingen is vast te stellen dat de één alleen op paarse en een ander alleen op witte bloemen foeraert. Opvallend is dat één vlinder alleen

Normaal gesproken zal dit tussen 12.00 en 14.00 uur zijn. Figuur 2 laat zien dat in de jaren 1990-1992 het merendeel van de vlinders inderdaad op het warmst van de dag te zien was. Er komen echter ook dagen voor dat dit tijdstip te warm kan zijn voor vlinders, zelfs voor de Glasvleugelpijlstaart.

Komt de maximum dagtemperatuur boven de 26°C dan verschijnt de Glasvleugelpijlstaart meestal niet eerder dan 16.00 uur. Opmerkelijk is dat de eerste vliegers van de eerste generatie soms al genoeg nemen met een temperatuur van 13 tot 15°C.

Figuur 2: Waarnemingen van Glasvleugelpijlstaarten per uur van de dag.

Andere waarnemingen

Behalve in het gebied achter de Pette-mer- en Hondsbosche zeewering komt de Glasvleugelpijlstaart ook in andere duingebieden voor zoals bij Bergen, Egmond, Bakkum, Castricum, Haarlem en op Texel.

Uit gegevens van De Vlinderstichting blijkt dat bij Ureterp (Friesland) in 1992, 534 eitjes en 84 rupsen zijn gevonden. Verder zijn er enkele vlinders gemeld vanuit Dwingeloo (Drenthe).

Literatuur

- Gronert, R., 1990. Spectaculaire toename van de Glasvleugelpijlstaart. *De Windbreker* 29.
- Meerman, J.C., 1987. De Nederlandse pijlstaartvlinders. WM 180. KNNV.
- Roersma, T., 1990, 1991, 1992. Het weer in de maanden mei t/m augustus, nrs. 28,29,30; 38,39,40; 48,49,50.
- Zalinge, P. van, 1985. Glasvleugelpijlstaart. *Natura* 82 (7).

SUMMARY

It appears that a population of the day-flying moth *Hemaris fuciformis* has settled in the surroundings of Petten (province North Holland).

Observations since 1990 showed there are two generations a year, one in spring and a second in summer. A brief description is given of the feeding and flight behaviour of the species.